

Wrocław, 15.01.2026

Prof. dr hab. Joanna Szczęk
Uniwersytet Wrocławski
Instytut Filologii Germańskiej
Pl. Nankiera 15 b
50-140 Wrocław

Ocena

rozprawy doktorskiej p. mgr. Angelo Sollano pt. „Współzależność pomiędzy idiolektem postaci fikcyjnej a jej osobowością, z uwzględnieniem lokalnych kontekstów kulturowych i społecznych – na przykładzie wybranych wersji seriali telewizyjnego *Un gar, une fille*”

Informacje ogólne i struktura pracy

Pan mgr Angelo Sollano przedłożył do recenzji rozprawę doktorską pt. „*Współzależność pomiędzy idiolektem postaci fikcyjnej a jej osobowością, z uwzględnieniem lokalnych kontekstów kulturowych i społecznych – na przykładzie wybranych wersji serialu telewizyjnego „Un gars, une fille”*”. Praca liczy 550 stron i składa się z Wprowadzenia, części poświęconej budowie rozprawy, pięciu rozdziałów zasadniczych, zakończenia i wniosków, bibliografii, aneksu z materiałem korpusowym oraz streszczeń w języku polskim i angielskim.

Rozprawa została zaplanowana i zrealizowana w sposób przemyślany oraz konsekwentny. Autor wyraźnie wydziela część teoretyczną i empiryczną, co jest rozwiązaniem metodologicznie trafnym i w pełni uzasadnionym charakterem badań. Rozdziały pierwsze i drugie pełnią funkcję teoretyczno-wprowadzającą, rozdział trzeci poświęcony jest metodologii oraz parametrom badania, natomiast rozdziały czwarty i piąty zawierają szczegółową analizę materiału źródłowego. Całość zamykają zakończenie oraz wnioski.

Uwagi ogólne o charakterze redakcyjnym i koncepcyjnym

Przed przejściem do szczegółowej oceny pracy pragnę sformułować kilka uwag ogólnych, które nie podważają wartości naukowej rozprawy, lecz mogą być istotne w kontekście jej ewentualnej publikacji.

Pierwsza uwaga dotyczy tytułu rozprawy. Jest on bardzo rozbudowany i zawiera elementy redundantne. Zapowiedź badania „współzależności pomiędzy idiolektem a osobowością” wprost anonsuje relację, która powinna zostać wykazana dopiero w toku analiz. Użycie spójnika „a” sugeruje istnienie tej relacji już na poziomie tytułu. Intencja Autora jest zrozumiała, jednak zastosowanie konstrukcji nominalnej uczyniłoby tytuł bardziej przejrzystym i metodologicznie neutralnym.

Kolejna uwaga dotyczy spisu treści i numeracji rozdziałów. Autor wyraźnie wyodrębnia część teoretyczną i empiryczną, nie wprowadza jednak odrębnej numeracji w części drugiej, co w mojej ocenie obniża przejrzystość struktury. Wątpliwości budzi również obecność nagłówków *Wstęp* w rozdziałach teoretycznych. Zawarte tam treści mają charakter stricte wprowadzający i ich dodatkowe wyróżnianie prowadzi do niepotrzebnych powtórzeń.

Zastrzeżenia budzi także użycie w jednym z nagłówków sformułowania „w dyskusji akademickiej”. Wyrażenie to bywa potocznie rozumiane jako dyskusja oderwana od praktyki empirycznej, co nie odpowiada rzeczywistej treści rozdziału. Nagłówek ten należałoby przeformułować w sposób bardziej precyzyjny.

Pewna redundancja pojawia się również w części zatytułowanej *Zakończenie i wnioski*, co sugeruje potrzebę wyraźniejszego rozdzielenia tych elementów bądź modyfikacji tytułu.

Wprowadzenie i założenia badawcze

We Wprowadzeniu Autor przedstawia tematykę rozprawy i jej osadzenie w badaniach nad językiem mediów oraz postacią fikcyjną. Moje wątpliwości budzi pierwsze zdanie, w którym pojawia się ogólne stwierdzenie o odmiennym wpływie kobiet i mężczyzn na siebie „zgodnie z obyczajami”. Jest to sformułowanie skrótowe, wymagające doprecyzowania, aby uniknąć nadmiernych uogólnień.

Pytania badawcze zostały natomiast sformułowane poprawnie i w pełni adekwatnie do przyjętego celu badania. Autor wykazuje się świadomością metodologiczną i umiejętnością precyzyjnego wyznaczenia zakresu analiz. Drobne korekty leksykalne (np. zastąpienie terminu *publiczność* określeniem *odbiorcy* czy *związek miłosny* terminem *relacja intymna*) miałyby charakter wyłącznie stylistyczny.

Autor odwołuje się również do metod badań kryminalistycznych. W mojej ocenie fragment ten mógłby zostać uzupełniony o odniesienia do lingwistyki kryminalistycznej (*forensische Linguistik*) oraz odpowiednią literaturę, co zwiększyłoby spójność metodologiczną wywodu.

Część teoretyczna

Część teoretyczna stanowi rozbudowane i spójne kompendium wiedzy z zakresu badań nad postacią fikcyjną, dyskursem telewizyjnym, formatami medialnymi oraz idiolektem. Autor porusza się swobodnie w literaturze przedmiotu, wykazuje się bardzo dobrą orientacją w stanie badań i umiejętnie porządkuje pojęcia.

Rozdział poświęcony definicji *postaci fikcyjnej* stanowi rzetelną próbę uporządkowania terminologii, choć intencja przedstawienia zarówno definicji, jak i charakterystyki mogłaby zostać wyraźniej zaznaczona w tytule. Przegląd stanu badań jest poprawny i kompetentny, choć miejscami mógłby zostać wzbogacony o bardziej konkretne przykłady omawianych analiz.

Szczególnie wysoko oceniam rozdziały poświęcone narracyjnym i komunikacyjnym funkcjom dyskursu telewizyjnego, koncepcji ekspresyjnej tożsamości postaci, kognitywistycznej interpretacji przekazów oraz problematyce relacji interpersonalnych. Tworzą one spójny i kompletny fundament teoretyczny dla dalszych analiz.

Równie pozytywnie oceniam rozdziały dotyczące formatów telewizyjnych oraz rozdział poświęcony idiolektowi, który zamyka część teoretyczną i potwierdza bardzo dobre przygotowanie Autora.

Część empiryczna i analiza materiału

Część empiryczna rozprawy stanowi jej zasadniczy trzon i jednocześnie najobszerniejszy fragment pracy. Poświęcona jest ona analizie adaptacji formatów telewizyjnych oraz ich wpływu na języki i kultury lokalne, ze szczególnym uwzględnieniem idiolektu postaci fikcyjnych w różnych wersjach językowych serialu *Un gars, une fille*. Już sam zakres materiału badawczego oraz liczba uwzględnionych parametrów językowych świadczą o dużym nakładzie pracy oraz wysokim stopniu ambicji badawczej Autora.

Autor rozpoczyna część empiryczną od przedstawienia definicji i koncepcji formatu telewizyjnego, co pełni funkcję niezbędnego wprowadzenia metodologicznego do dalszych analiz. Fragment ten, choć relatywnie krótki, jest istotny dla zrozumienia dalszego toku rozważań, gdyż precyzuje ramy pojęciowe, w jakich Autor lokuje swoje badania. Charakterystyka formatów telewizyjnych, ich genezy, historii oraz mechanizmów adaptacyjnych została opracowana w sposób kompetentny i spójny z wcześniejszą częścią teoretyczną. Autor konsekwentnie wykazuje świadomość zależności pomiędzy globalnymi schematami formatów a ich lokalnymi realizacjami językowymi i kulturowymi.

Szczególnie pozytywnie należy ocenić fragmenty poświęcone teorii bliskości kulturowej oraz jej zastosowaniu w badaniach nad mediami. Autor umiejętnie osadza swoje rozważania w kontekście dyskusji nad globalizacją, imperializmem kulturowym oraz lokalnymi strategiami adaptacyjnymi. Wywód jest logiczny, uporządkowany i pozostaje w ścisłym związku z późniejszą analizą empiryczną, nie stanowiąc jedynie teoretycznego dodatku, lecz realne zaplecze interpretacyjne.

Centralnym elementem części empirycznej jest czterojęzyczna analiza wybranych odcinków serialu *Un gars, une fille*. Autor bada materiał w sposób systematyczny i konsekwentny, uwzględniając szeroki wachlarz parametrów językowych, takich jak leksyka, wołacze, przydomki, deminutywy, zapożyczenia, przekleństwa i wulgaryzmy. Każdy z tych parametrów analizowany jest w odniesieniu do konkretnego kontekstu kulturowego, co pozwala Autorowi na formułowanie wniosków nie tylko językoznawczych, lecz także kulturowych i komunikacyjnych.

Analiza prowadzona jest z dużą dbałością o materiał empiryczny. Autor ilustruje swoje obserwacje licznymi, starannie dobranymi przykładami, co znacząco podnosi przejrzystość wyводу i umożliwia czytelnikowi samodzielne prześledzenie toku argumentacji. Na podkreślenie zasługuje fakt, że Autor nie ogranicza się do prostego zestawiania przykładów, lecz każdorazowo interpretuje je w odniesieniu do przyjętego modelu badawczego oraz do kontekstu kulturowego danej wersji językowej.

Szczególnie wartościowym elementem tej części pracy są zestawienia tabelaryczne, w których Autor syntetyzuje wyniki analiz cząstkowych. Tabele te pełnią nie tylko funkcję porządkującą, lecz także analityczną, umożliwiając porównanie poszczególnych wersji językowych i wyciąganie wniosków o charakterze porównawczym. Dzięki temu Autorowi udaje się uniknąć nadmiernej fragmentaryzacji analizy i zachować spójność całego wyводу. Na uwagę zasługuje również wypracowany przez Autora model badawczy, który jest stosowany konsekwentnie we wszystkich analizowanych częściach materiału. Model ten pozwala na uchwycenie zależności pomiędzy idiolektem postaci a jej konstrukcją osobowościową w kontekście lokalnych uwarunkowań kulturowych i społecznych. Zastosowanie jednolitego aparatu analitycznego umożliwia formułowanie wniosków o wysokim stopniu porównywalności i wiarygodności.

Z perspektywy redakcyjnej pewne wątpliwości budzi obecność powtarzających się rozdziałów zatytułowanych *Wstęp* w obrębie części empirycznej. Ich treść w znacznej mierze powiela informacje dotyczące narzędzi badawczych i założeń metodologicznych, które zostały już wcześniej szczegółowo omówione. W mojej ocenie rezygnacja z tych fragmentów lub zastąpienie ich syntetycznym zestawieniem tabelarycznym, zawierającym odniesienia do wcześniejszych partii pracy, pozwoliłaby uniknąć redundancji i zwiększyć dynamikę wywodu.

Pomimo tych uwag część empiryczna należy ocenić bardzo wysoko. Jest to opracowanie obszerne, rzetelne i metodologicznie zdyscyplinowane, które świadczy o bardzo dużej samodzielności badawczej Autora oraz o jego umiejętności pracy z rozległym i zróżnicowanym materiałem językowym. Przeprowadzone analizy prowadzą do wniosków spójnych, poprawnych poznawczo i istotnych z punktu widzenia badań nad językiem mediów oraz idiolektem postaci fikcyjnych.

Zakończenie i wnioski

Część zatytułowana *Zakończenie i wnioski* stanowi logiczne i spójne domknięcie całej rozprawy doktorskiej. Autor w sposób konsekwentny i uporządkowany odnosi się w niej do wcześniej sformułowanych pytań badawczych oraz do przyjętych parametrów analitycznych, syntetyzując wyniki przeprowadzonych analiz empirycznych. Wywód prowadzony jest z dużą dbałością o spójność metodologiczną, a wnioski pozostają w ścisłym związku zarówno z częścią teoretyczną, jak i z rozbudowaną analizą materiału źródłowego.

Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że Autor nie ogranicza się do prostego powtórzenia wcześniej przedstawionych obserwacji, lecz dokonuje ich syntetycznego uporządkowania. Poszczególne parametry badawcze są omawiane w sposób systematyczny, z uwzględnieniem różnic i podobieństw pomiędzy analizowanymi wersjami językowymi serialu. Dzięki temu część ta nie ma charakteru jedynie streszczającego, lecz pełni funkcję interpretacyjną i porządkującą.

Autor konsekwentnie wskazuje na zależności pomiędzy idiolektem postaci fikcyjnej a jej konstrukcją osobowościową, ujmując je w perspektywie lokalnych uwarunkowań kulturowych i społecznych. Wnioski te są formułowane w sposób wyważony, bez nadmiernych uogólnień, i każdorazowo pozostają zakotwiczone w materiale empirycznym. Szczególnie istotne jest to, że Autor zachowuje ostrożność interpretacyjną i unika formułowania tez, które nie znajdowałyby bezpośredniego potwierdzenia w przeprowadzonych analizach.

W części końcowej Autor wykazuje się również umiejętnością syntetycznego spojrzenia na całość przeprowadzonych badań. Wyniki analiz cząstkowych zostają zestawione i uporządkowane w taki sposób, aby ukazać ich wzajemne relacje oraz konsekwencje dla dalszych badań nad językiem mediów i postacią fikcyjną. Szczególną wartość ma tu konsekwentne odnoszenie się do wcześniej przyjętego modelu badawczego, co pozwala zachować wysoką spójność całej rozprawy.

Z perspektywy formalnej część *Zakończenie i wnioski* została opracowana starannie i z dużą świadomością gatunku naukowego. Pewna powtarzalność treści, wynikająca z połączenia zakończenia i wniosków w jedną całość, ma charakter redakcyjny i nie wpływa na merytoryczną wartość tej części pracy. Rozważenia wymagałoby jedynie wyraźniejsze rozdzielenie funkcji podsumowującej i wnioskowej, co mogłoby dodatkowo zwiększyć przejrzystość wywodu, zwłaszcza w przypadku publikacji rozprawy.

Podsumowując, *Zakończenie i wnioski* stanowią adekwatne i merytorycznie uzasadnione zwięźczenie całej rozprawy. Autor w sposób rzetelny, zdyscyplinowany metodologicznie i spójny z wcześniejszymi partiami pracy prezentuje końcowe rezultaty swoich badań, potwierdzając tym samym zasadność przyjętych założeń badawczych oraz poprawność zastosowanych procedur analitycznych.

Konkluzja formalna

Przedłożona rozprawa doktorska stanowi **obszerne, rzetelne i metodologicznie poprawne opracowanie naukowe**, świadczące o bardzo dobrym przygotowaniu teoretycznym Autora, jego dojrzałości badawczej oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia analiz naukowych. Pomimo wskazanych uwag redakcyjnych i strukturalnych praca prezentuje wysoki poziom merytoryczny i wnosi istotny wkład w badania nad językiem mediów, postacią fikcyjną oraz idiolektem w kontekście kulturowym.

Dysertację oceniam bardzo pozytywnie, rozprawa w pełni i z dużym naddatkiem spełnia podstawowe warunki stawiane pracom doktorskim określone w art. 187 ust. 1–2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. Zm.).

W związku z powyższym przedkładam Radzie Naukowej Instytutu Językoznawstwa Uniwersytetu Szczecińskiego wniosek o dopuszczenie p. mgr. Angelo Sollano do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Jednocześnie przedkładam Radzie Naukowej Instytutu Językoznawstwa Uniwersytetu Szczecińskiego wniosek o wyróżnienie pracy.

Prof. dr hab. Joanna Szczęk